

Къуекъо
Налбай

*

АДЫГА БЗЭМ
ХЭТ ФЭІАЗЭР

Къуекъо
Налбай

*

АДЫГАБЗЭМ
ХЭТ ФЭІАЗЭР

МАЙКОП
1994 г.

адыг, абхъаз, абадзэ, азан,
алам-астэн, амбыр, анэ-
пашъ, амылкъан, аps, ахъ-
шеташ, ашыкъ, ашъуан,
арэн, ачъекъашъу, анэмэт,
аталыкъ.....

҃

А З Э П Щ

Аталақъым пIурыр къышэжьыгъ. **Арэныр** апсым къири-
гъэхъуагъ.....

архъожъ, агурджашъу, абэкъу,
амкIышъ.....

Абэкъур адыгэ шы лъэпкъ цIэрыIощтыгъэ.....
абэдзэкъуай, анджырэф, ахъу.....
.....

Адэмый, Афыпсып, Аджью, Абэдзэхъабл, Абрагъо.....

aI-анасын
аей-гущ
ахъ-сахъ
а-а-а-а
а-яй ауу
.....

а
А

Ары — хъау

.....
.....
.....
.....
.....

Адэ ачъэр адэмичъэу,
Атечъыгъа — апэ ит?
Ачъэр пащэшъ, ар ащ фит.

Адыгагъэм хаплъхъэ къэс хэфэшт. Адыгэмэ, анахъ тхъамы-
цIэри бысым. Акъылыр былым, былымыр осэпс.
Адэдае къыхэзы, адэмэзы къыхафэ. Арапыжъые къэлэп-
чъэжъые Iус.

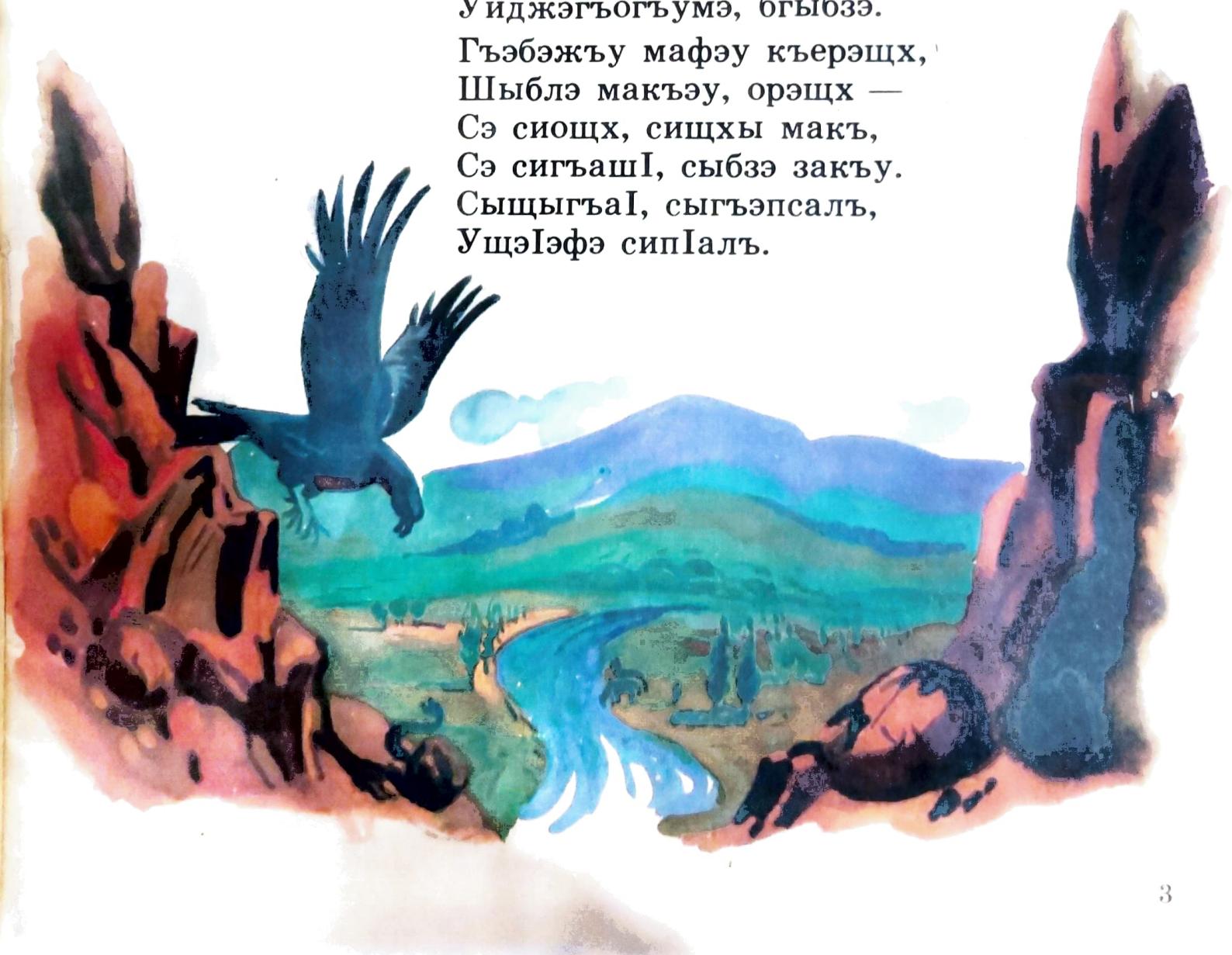
Гъэжъызз, щэ къаIо: Ари къэранны джыиф, ари цыфы кIэкI,
джэдыгу щэкI зыщиgъ.

АДЫГАБЗЭР

Адыгабзэр

Огу нэфынэу къабзэ.
Насып нэгоу дахэ,
Осы гъогоу махэ,
КІэлэ джэгоу, чэфы,
Пщэсы лъэгоу, шъэфы.
Сабый ибэу, хые,
Щылыч Іашэу, пкъые.
Уиньбджэгъумэ, убзэ,
Уиджэгъогъумэ, бгыбзэ.
Гъэбэжъу мафэу къерэцх,
Шыблэ макъэу, орэцх —
Сэ сиоцх, сицхы макъ,
Сэ сигъашI, сыбзэ закъу.
СыщыгъаI, сыгъэпсалъ,
УщэIэфэ сипIалъ.

бжъэмый, бэджэнды, бабэ,
байкол, бгъусы, бжъэлый,
бжъэкумыл, бзытапкъ, бэ-
щэу.....

Б

БОЛЭТЫКЬУ

Бжъэмым ымакъэ дахэ. Байколыр пцым игъус.....
.....блэIапкIэ, бзыухъэ, бэдзэубыт, бэ-
.....джэшъ.....
Бжъэдыгъухъабл, Бжыхъэкъуай, Бытырбыф

баршъ
баф
бы-быб
.....

б
Б

Бэ — макIэ

.....
.....
.....

Бэджым бэджэхъ ыухъытыгъ,
Бэджым бадзэр къыубытыгъ.

Бзыуми набгъо ешIы. Бэр зэдеIэмэ, чIыр агъэхъые. Бэ зыIо
нахьи, бэ зышI. Бзажэ пшIагъэу, шIу ущымыгугъ.

Бгыкъунчъэ ун. Быныр егъашхэ, шхынлъэм дэпкIэжы. Блэп-
цIэ къарэ къэрэ убыт.

Гъэжызэ къаIо: Бзыужъые кIэгъэшкуашко, кIэгъэшкуан-
лъэ, кIэпэлъэтэ, кIэпэтIыер сэ зэрэсшIобзыужъые кIэгъэ-
шкуашко, кIэгъэшкуанлъэ, кIэпэлъэтэ, кIэпэтIыем фэдэу, ори
пшIобзыужъые кIэгъэшкуашко, кIэгъэшкуанлъэ, кIэпэлъэтэ
кIэпэтIыя?

А Д Ы Г

Анахыжъыр
Дышъэ хъас.
Ыуж къэкIырэр
ГъэкIысэ.

гъозэмыхъу, гъои, гъоны,
гогон, гургъ, гурхъу, гу-
рыш, гъур, гъэмэц гъэ-
шъэл, гъошэс.....

Гъэшъэл ильэсым лэжыгъабэ къахыжыгъ.
гулъы, гууджэнч.....
гъэлъэхъу, губгъэчэт, гъуды.....

гъу-гъугъу
гъуаргу
гъуватх
гъир-гъир
гур-гургу
гъуватх

Гъумы — псыгъо

.....
.....
.....
.....
.....

Гъозэмыхъом къирэгъузэ
Гъогу техъагъэр къошъоф
Іазэу.

Гъобэкъуай, Грунэхъабл, Гъопсы, Гъуам, Гъузэрыплъ.....
ГущыІэр, бгъэуцумэ, цум фэд, бгъэтІысмэ, цыфым фэд. Гъо-
мылапэм еІаз, гъомылакІэм езау. Гъэтхэ уашъор гъуан.....
Гъогу напцэм чэтэ ихыгъэ телъ. Губгъом щэхъэрзэ-уарзэ, мэ-
zym щыххэхъэгъуай.....

Гъэжьизэ, щэ къаІо: Гъэр гъуй-сыйми, гъоир хъои.

А Б А Д З

Адыгэр
Багъэми,
Адыгэр
Дзагъэми,
Гашэр чИдзыни,
Джэгу ьшыни,

джанщэрэхъ, джаргъэн,
джасус, джасэ, джыл,
джур, джацы, джамбырыу,
джурт, джор, дынхэу, дэнэфы, джэрз, дзон.....

22

ДАУР

Гъатхэм джорэ ешIэштыгъэх.....

дэ, дае, дэнэкукуу, дыгъацэ.....
дудакъ, дыдыкъуш, джэнэтбзыу....

Джаджэ, Джэджэхъабл, Дышь, Дыжъэкъопс.....

дзу-дзудзу
дымпI
дыкъ, дыргу,
дыргъ,
дыдыд
джы-джыдж
.....
.....

дз
д
дж

Дзу-дзудзур
Ды-дыд Iоу
Дыргу-дыргум дэкIуае.
Дыкъ-дыкъ регъаIо,
Дыргъ-сыргъыр пэIукIы,
ДампI Iоу къефэхы.
Дэгъу — дэи
.....

Дэе чъыг, дэе мэз,
Дзыом из къызпыгъэз.
Джэгу зашIыкIэ, удгъэшIон,
УтIэтын, укъэдгъэшъон.

Джэмышх нэкI жэм фахырэп. Дышъэр ыIэ къыпэзы. Делэм уипаIо етыри, блэкI. Дунаир чэзыу-чэзыу.

Дыргу-дыргу, дыргу мэIу, пчэмийушъ, къоджишъэ къисэти, осIотэн.

Гъэжыизэ, щэ къаIо: ДжэмышхыкIэ кIыхъэ-псыхъэ, щэ къесхъакIи, зэ зыIусльхи.....

А Б Х Ъ А З

Адыгэу
Бэ щыІэр.
Хъишъэм
Ахэр
ЗэпэІапчъэ ышІыгъэх.
ЯІашэп — агуکІэ зэдыщыІэх.
ЗыгъашІэ яІэнэу
Тхъэм къыгъэшІыгъэх.

ебгъэигъ, егъу, егъэн, ежъэ-
псы, екIурабгъу, енчъэ,
епэрым, ерыш, ерыгъ, етIэ-
бай, емын, ес, ежъэджэгу....

ү

ЕМТЫЛ

Емынэр узы бзадж.....

елэн, емлыч, есэний.....

енэб, екIапцIэ.....

Едэпсыкъуай, Еджэрыкъуай, ЕкIэшъуакъу, Елэр, Ермэл-
хабл, Ерыс.....

ей,
ей-ей
екъу
ео-ой
ерыеи
.....

e
E

Егъэзыгъ — ишIугъу

.....
.....
.....
.....
.....

Емлычыр Ерстэмы егъасэ,
ЕдэхашIэзэ, ар егъэIасэ.

Еджагъ, ау епщэжьыгъэп. Е зыхэлъыр хъэгъолъыгъом мэятэ.
Еблагъэр зибэм ибын мэлакIэрэп. Е улIын, е улIэн.

Емыоу пыир еукIы, имыкIэу шыбзыр къырефы, къымыфэу
Iахыыр егошы. Ежъэмэ — благъо, къыгъазэмэ — къэрабгъ.

Гъэжьызэ, щэ къяIо: Еджэ-емыджэу, еджэгъэ нэпцIэу, пцIы-
ус шъхъэкIошх.

КЪЭБЭРТАЙ

Къэбэртаер сикъош лъапI,
Бэрэ ичIыгу ащ сиплъапI.
Тэтэжъ коштышь блэгъэ
факIоу,
Ай-гущ, сызищэнба
Ащ хъакIакIо?

жалэ, жантІэ, жэгъуб, жэлъакІу, жъагъэ, жъгърыу, жъогъопхычъ, жъогъуапль, жъохъу, жыгъэбыб

5

ЖАНЭКЬО

ЖэлъакІошъ, гъогу утехъанкІэ дэгъу.....

жъынтыу, жумэрэн.....

Жъорэжъ, Жъыибг, Жъыубгъу.....

жъгъанч
жъанч
жъах
жъу-жъужъу
жы-жыж
жгъуампI
жъгъы-жъгъыжъгъ

Жы — класэ
Жъажъэ—псынкІэу

.....
.....
.....
.....
.....

Жэжъыер нэпкъым
естІупщэхыгъ,
Жым ыпэ ситэу
сырихыхыгъ.

Жэр насыпым ыкІэлъэныкъу. Жъуагъом ынэ имысмэ, гуих. Жъым еубз, кІэр гъэгушІо. Жъы зимыІэм кІэ иІэп. Жъым къыхырэр псым ехыжьы.

Жэм съидэкІы, цІыфым ыгу рехы. ЖъонакІоп, гъукІэп, пхъашІэп, ау чылэм апэрэ ІофышІэу дэт.

Гъэжъызэ, щэ къаІо: ЖгъуампI — жъу-жъужъоу, жъгъанч—жъгъы-жъгъыжъгъмэ, адэ хэта жъанчы-санчыр?

— щэрдже —

Щэрэ бзэрэ зэдэслъхъагъэу,
Джэгү
Сыздэклуагъэр.

занэ, зиусхан, зитыжыгъ, зэзы, зэдэбы, зэбгъузэнатI, зэгонэс, зэм-зэм, зэхэзекIу, зэшIэгъуадж.....

Тизыкъуаджэ зэшIэгъуаджэ хъугъэ.....
зэрджай, зае, зэнтхъы, зыилъ, зэфы.....

Зээрыеубг, ЗэикI, ЗэтIонитIу япсын.....

зы-зыз
зыу

.....
.....

З
З

ЗанкIэ — ИонтIагъэ

.....
.....
.....

Зэе мэzym зедгъэхын,
ЗыдгъэшхэкIымэ,
къыздэтхын.

ЗышIэн зымышIэрэм иунэ речишъ, чIесэжы. Зышхырэм уемыххъуапс, зышIэрэм ехъуапс. ЗигущиIэ щыIэр лIагъэп. Зэкъот купыр мыкъутэжын пытапI. Зикъош ешэрэр машэм ефэ.

Зышхъэ пхъэIешэкI, зыкIэ кутанщэрыхъ. Зижъуагъэ фыжы, зичылапхъэ шIуцIэ. ЗыкIэ зыльэшъоу, зышъо зипый. Гъэжызэ, щэ къаIо: Зэо-запсэм зэмзэмыпсыр псапэ фэхъуи, къэхъужьыгъ.

С Э Г У Щ Й И Э

Сэ
ГущыIэу
ЩыIэр зэкIэ
 Iэзэ закIэу къысаIуагъ.

СэгущыIэ
Губзыгъэу.
Щысыр къэдаIо
 Iэсэжкыигъэу.

С э г у щ ы И э

сэгу	сэгущыIэ
гущыI	сэгущыIэ
гүIэ	сэгущыIэ
сэшы	сэгущыIэ
сэшы	сэгущыIэ
сэшыIэ	сэгущыIэ
Iэ	сэгущыIэ
щыI	сэгущыIэ
щыIэ	сэгущыIэ
гу	сэгущыIэ
сэ	сэгущыIэ
сэгуIэ	сэгущыIэ

иблыс, идагъ, ижъ, иман-
цыз, инат, инджылыз, исп,
исльам.....

Цыф инатыр гущыкIыгъу.....
Индыл, Исп гъочIэгъ, Инал икIэй,.....

ия
и-и-и
.....
.....

Ины — цIыкIу

.....
.....
.....

Испы унэм исыр хэт? —
Изэкъуабзэу мэzym хэт.

Инасып чыг рапхыгъ. ИмэфитIу зэшэп. Изырэ ныкъорэ зэ-
рэшIэрэп. ИкIэтIый ицокъэпсэу мэпсэу.

ИгъэкIуат, екIотылI. Ипхмэ — хахъо.

Гъэжьызэ, щэ къаIо: Ирыеу цу ныбэрыймэ ерые загъеу-
кIорэи.

Зы хьарыф хэбгъахъомэ, гущыIэм зызэблехъу:

басым — бахъым
етагъ — етIагъ
гущыIал — гущыIаль

Ори къэугупшыс:
.....
.....

СЭГУЩЫІЭ

СэгущыІэ

Зы макъэ дэзыгъ, ау
Сэ...щыІэ.

Зыдэхъугъэр сымышІэу,
Сэгу...Іэ.

Изгъэкъужы сшІоигъоу
...гущыІэ,

— Тхъапша кІодыгъэр? — сыупчІэми:
...щы...

Адэ сыщыскІэ згъотыжына.

Пчэдыжым мэлыш сэубытышъ,
Сэ...щы...

Пчыхашъхъэм чэмы лъфагъэр,
Сэ...щы...

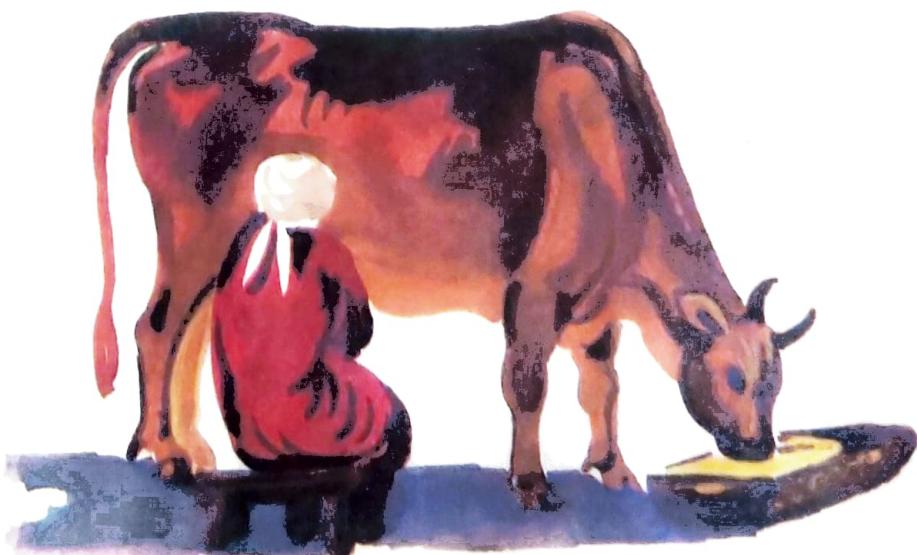
Натрыфыр гурхъум исэтакъошъ,
Сэгу...

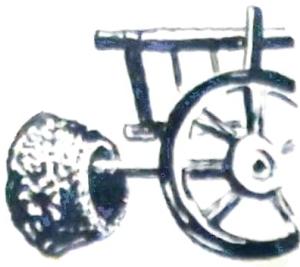
Сыд сшІэми, сзымыгъэпшъырэр —
.....Іэ.

СшІокІодыгъэр къэзышІэжыщтыр хэт, сэлошъ —
...гу...

Адэ аш къышІэжыщтмэ, згъотыжын фаешъ,
...щыІ...

Згъотыжыгъэр зэхэсэгъэхъожышъ,
СэгущыІэ.

къодэс, къоку, къонтхъ,
къарышъу, къатин, къэл-
лат, кІадэ, къуашкI, ком-
пыр, къесап, къан, кургъ,
курджы, къампI.....

Къарышъур кІапсэм пысшIагъ.....

Къыдыр, кукумяу, къалыркъэш,
Къазмэкъ, къацыф, къогын,
КъангъэпIый, куракушъ

Козэт, Къунчыкъохъабл, Кудакъо, Къургъо, Къожэубэ, Къэлэрмэз.....

къуагъ къурт
къу-къукъу
къуарт къуарх
къаргъ кІакъ
кІыргъ-сыргъ
кІы-кІыкI.....

КІыхъэ — кІако

.....
.....
.....
.....
.....

КумкIэ шкIэ цІыкIур къытфащэжыгъ,
Къакъырым янэ щигъэшIожыгъ.

Къош зимыIэм бәщым ІаплI рещекIы. Къеблагъэр тIу мәхъу.
КокIым ебзабзә, зигъэгубзыгъэу макъэ ешты.

Гъэжызз, щэ къаIо: Коу къакIорэр Гъобэкъоеку, цу къокуи
тIу кІашIагъ, пхъэ кохъо кокъуитIу иль.

псынэ

псы

псэ

ыпс

нэпсы

сынэ

нэсы

сэпсы

нысэ

сын

нэс

пыс

пэс

спэ

ып

ын

пэ

нэ

сэ

ны

лыс, лакъырд, ластыч, лыкъорым, лэжъ, лыкъо, лэкъум, лъай, лъакъу, лъао, лъап, лъхъонч, лъэгупс, лъэепс, лъэрыгу, лъыдэ-
къуай.....

ЛЭПШЫАКЪУ

Лысыр улагъэм фагъэхъазырыгъ.....

Лэнд, лэу, лэучэцI, лъэхъомбэшх,
лъэгухапкI.....

Ланчъэ, лъэхъэуц.....

Лаб, Лахъщиkъуай, Лэгъонакъ, Лэуп, Лэшэпсын, Лъэустэн-
хъабл.....

лъып-лъып
лылыл
лъылъылъ
лай-лай
лъат-лъатI
лъацу-лъацу
лыкъ-лыкъ

ЛантIэ — пкъые

.....
.....

Лэгъуп дахэр ситетэжъы иIэшIагъ,
Лъхъончэу машIом
тешэягъэм ар пытшIагъ.

Лэжъэным хэзагъэрэр шIэнэгъэми хэгъуазэ. Лыгъэм
ыпэр акъыл.

Лыр — лъэпкъ. Лэужыр бжиблэу мао.

Лыжъым иунашъхъэ дышъэ бэш тель. ЛъэкIэпIэ кIыхь,
нэм ипшиисэ изых.

Гъэжьызэ, щэ къаIо: Лъы-лъылърэ лъып-лъыпрэ лъантI-
сантI рагъаIо, шъхье о улъы-лъылъ, лъантI-сантиI
ныIа.

МЭКЬЭПЭШЫЖЬ

Сы-сысэу зиІэти,
Гъу-гъугъоу чэрэгъуи,
Шы-шышэу къэпхъаши,
Ты-тытэу тельади,
Ды-дыдэу зэрифи,
Фы-фыфэу рифыжьи,
Къу-къукъоу зэщидзи,
Баршъ-лоу ридзыхыгъ.

КЪЫЗЫЗЭПЛЪЭКЫМ:

Гъуаргу-саргур ышъхъагъэу,
Дыргу-сыргур ычІэгъэу,
Тыкъы-рыкъыр мэкъэшъэу,
Тыпы-рыпыр лъыушъэу,
КІампI-сампIыр лъыутхэу,
Хы-хыхэу,
Бзы-бзыбзэу,
Быбатэу, лъэтэхэу
Ошх быбыр къежъагъ.

мыхъаджыр, манс, майстэр,
махъ, медэ, мест, мылытъ,
мыхъур, мыхъамор, мэу,
мышыхъу, мэзытхъ, мэ-
шыау, мамыку.....

Мылышъэр типсихъо къехъы.....

Мэлан, мэзыш, мамкыншъ, мэз-
къатыхъу, мысырчэт.....
Мыстхъэ, мые, мэштос, маткю.....

Мамхыгъ, Мамырыкъуай, Мыекъуапэ, Мээмай, Мэкъупсы,
Мэздэгу.....

махъ
мав
му

Мафэ — чэшы

Мэлылъфэгъур — гъэтхэ маз,
Мары шъынэр — сабый Йас.

Мэкъуогъум калэр дэгү. Макиэу Йо, бэу шиэ. Маштюм къыхэп-
хырэр маштюм хэкиодэжы.

Мэзым къыхэкы, къуракиэ ешыпы. Мэз чигъ мамыхъу, ша-
былхъу тырыц.

Гъэжызэ, щэ къяло: Мы ти къэрэ ти шицээр сэ зэрэштэ-
ти къэрэ ти шицээм фэдэу, ори пшиоты къэрэ ти шицэ?

ХҮЭР МЭШҮҮЩМЭ, КЬОР ХЬАКЬУНБА.

Хъэр мэшүүщы, къор мэхъакъу,
Къакъэу чэмыр Іэшым дэт.
Тхъачэтыхъур быум хэтэу,
Гур-гур купым ышъхъагъ ит.
Чэтым шІуеу, чэтым гъуахъоу,
Уц ымыхъоу къырекІукІы.
ЗэкІокІыгъа, сэло, къанджыр —
ПцІэузэ, мэкъум къычІэпшыгъ.
Хъэжъур, чачэу, лъышьыгъ.
Бгъэжъыр — **къаргъ**.
Аргъой Накъэ
Іойзэ щагум дэлъэтыгъ.
Оуи-уиоу сыйд къэхъугъ?
Хэта гъоргрэр, хэта пырхъэр?
Мэлым чэцІ къыфэхъугъ!
Ар пчэндэхъум ышІошъ хтутгъашь,
MaIo, кІайзэ чылэм хэхъэ,
Къэбар шІагъор щызэрхъэ.
Шъузэхахьи, шъуегупши:
ПцІы сэусмэ, жъугъэтэрэз.

налмэс-налкъут, натхъэ,
нахъут, нур, нэгъуадж,
нэгъучыц, нэзгъур, нэ-
куль, нэлат, нэпх, нэмзыз-
Iумыз, нэпIэхъ, нэты, нэ-
цIэфаф, нэIус, нэкъуай.....

Ү

НУРМЫХЪАМАД

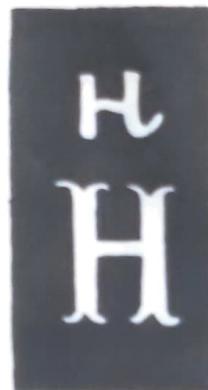
Нэкъуаер мэфишырэ къепщаагъ.....

Ныбгъу, ныщы, ныбгъэшъу, ныо-
жъышъхъэ, нэкIыхъ.....

Ныхы, нашэ, нэмшъуц.....

Натыхъуай, Нэджыкъо, Натырбый, Нэчэрэзый.....

ныкъ-сыкъ
ныгъ-сыгъ
ны-нын
.....

Нэхъу — нэды

.....

Ныбгъур набгъом къильэтыгъ,
Нэр-Иэр агум зиIэтыгъ.

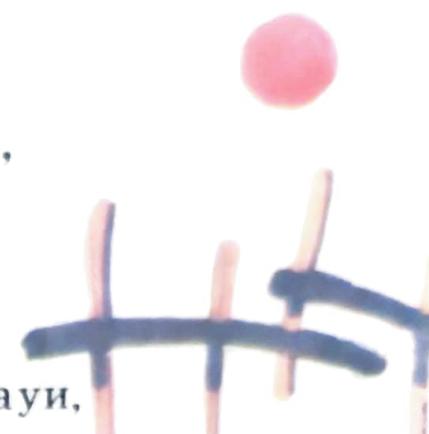
Нарт иПалъэ епIыжырэп. НыкъоцIэлэ ныкъотхъакI.
Ныбэм «уютэ ыжакIэ къыпыупкIи, къидз» еIo.
НэтIэIупэ гъэджыдж, шъхъэпхэтыку гъэджэгу.

Ныо цIыкIу хэтэджы. НэтIэрыдз, лъэрыдзын, уео пэтзи мыуз.
Гъэжызыэ, щэ къаIo: Пакъэм ыкъор ныгъы-сыгъы, Нэкъарэ-
къор ныкъы-сыкъ.

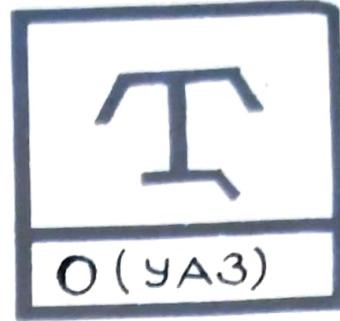
“ШЫР МЭЩЫШЫШЬ, ХҮЭР МЭХЬАКЬУ”

Хъэр мэхъакъу, къор мэшIуи,
Чэмыр бьюу Iащым дэт.
Четыр къакъэу, четыр къуртэу,
МаIошь, атэкъэжъ ахэт.
Гур-гур купмэ, тэкорэпщэу,
Тхячэтыхъур къадекIоkIы.
Быгъур гъуахъоу щагум дэкIы.
Шыр мэпырхъы, шыр мэшыши,
Шырыр пцIэуу,
Мэкъу чIэгъым къичIэпшигъ.
Къанджыр чачэу къэгубжыгъ.
Оуи-уюу сид къэхъугъ?
Къаргъэп, кIайзэ бгъэжъыр къаui,
Четыржъыер ыпхъотагъ,
Аргъой **ныныр** ащ лъежъагъ.
Сыдэу шъуIорэ, къыхыжына?
Чылэм къыдагъэхъажынэп,
Къыгъэзэжымэ ащ IэнэкIэу.
Iащы нэкIым
Зы мэл **Ioeу** къыдэнагъ,
Ау ащ, къаIоль, сид ишIуад?

огъурлы, огъэн, оныгъу-
акI, онэпкъ, ордэ, орыф,
осыет, осылI, отэкъ.....

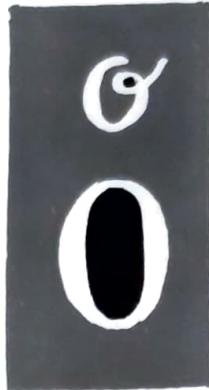
ОсылIыр къушъхъэм щэпсэоу аIo.....

Огуунэбзыу, ожъубэнэ хъамлыу.....

Остыгъай, отабэ.....

Очэпщый, Ошъадэ, Ошъутен, Остыгъэпсы.....

ой-ой
ой-сэй
о-ой
о-уиу
охъахь, о-о

ОшIу — уае

.....
.....

Отыча, оща, обзэгъуа
О узыфаер, ныбджэгъур?

Орэдыжъир жъамэм фэд. Ос къаор бзыу цыкIуми егъэхъые.
ОкIэлэфэ отхъэжы. Осэпс хэмыхъэр Iахынчъ.

Ошъо чэпэплъ, шъо плъыжы Iэбгъу. Ошхъуашхъу, ошхъуи-
блы, пышпхъу рамыт, нысэтын амыхь.

Гъэжьызэ, щэ къаIo: О пшIопцэшIо щэлъэшIур сэ сшIопцэ-
шIо щэлъэшIоу пшIошIа?

ПЫРАГУА, ІЭГУУА?

Пырагуа, Іэгүүа
КіэләцІыкІумэ къафащэфыгъэр?
Нафсэты Іэ щефэ.
ТырегъэтІысхъэшь ыІэгу —
Зэрэпсаоу **тефэ**.

Хъурэе цыкIу,
Ау сомишъэ **тефэ**.
Дэхэ дэд,
Нэ **тефэ** хъущтэпышь,
ГушыІэ дахэ **терэф**.

Зы, тIу, щы...тфы,
Апэу къеорэр Аслъан.
Аш къыригъэжъэнэу **тефагъ**,
Ау зечъажъэм, лъэпауди **тефагъ**.
Щэ пIырагор ытхыцIэ **тефэшь**,
Къэплъанэ «чIыфэ **тефэ**».

КъезэрэфэкIхэу мэджэгух.
Пырагуа, Іэгүүа? —
ПырагокIэ Іэгүао ешIэх.

пабжъ, пакІо, папыш, па-
цэ, пендэ, плъакІо, плІэпс,
псыІэрыш, пхъаблэ, пхъа-
ныІу, пур, пхъэкІэн, пцы-
къу, пэгъупчъ, пын, псы-
къефэх.

2

ПЭФЫР

Папышыр пшъашъэм зышилъагъ.....

ПсыгуІан, псэи, пхъэфы, пчэи,
пчэнгъутхъ.....

Псыблэ, пэкІэхъу, пцэхъэбартI,
псэхъупакI, псыкІакІэ, пчэнкІэ-
шъу, псышъонт, псысамыр.....

Ишызэ, ПкІашъ, Пышыщ, Псыбэ, Псынэдах, Понэжыкъуай,
Псыич.....

Пажъ
ПынкI-сынкI
Пылы-сылы
парти
ПыпIыпI
Пастхъ
пшIыпIшIыпI
ПцЫпЦЫпЦI
.....

Пытэ — шъабэ

ПаIор пIыеу пшъхъэ пыпсагъ,
Пушт, хэты ауштэу уигъэсагъ?

ИхъэшIэ Іазэм мэзыр иبلاغъ. Пышы Іумадэ нахьи, чылэ Іу-
мад. Псэр ащэ, напэр ащэфы.

ПсыхэмыйкI кIэшIой. Пчэгъу шъхъэпэ рыкIу, нэкIу быратI.
Гъэжызэ, щэ къаIо: Пэнэ мыгъо, пэнэ папцIэ, пэнэ цЫнэ
слъакъо хауни, пэнэ мыгъо, пэнэ папцIэ, пэнэ цЫнэ слъакъо
хэсхыхыгъ.

ЩЭТЭ МЫД

КъэкIы, къэкIы, сикъэбыжъ,
Зэ чэубжъэм уебэкъон,
Хъаку машIом упэфэн.
Цыжъ-Пыжъ,
Жъэрымэ ІэшIу.
ШюIур Iухыри, къэгъекIуат.
Щэтэ мыд. Къундысыу
Апсым изэу гогъеуцу.

разэ, ризыкъ, рэхъат, ренэу

Ратыу иГуашъхь, Рахъу зытесыгъэр.

р-р-ры

.....
.....

Ренэу — загъорэ

.....
.....

Рэджэб цЫку тыфэраз:
Рэхъат, шынкы, тхэнкIэ Іаз.

РимыхылIэгъэ лIышIу хъурэп. Рамыгъэзэу зэбзэижьырэп.
Раутырэм зигъэбэнэкIырэп.

Рампэс — раусэй

Гъэжызыэ, щэ къяIo: Рыу армэу, Рахъу шъохъу-тIэхъу, зэ-
Iэхъужьышъ тIури щыс.

Хъантіаркъор
Тес пхъэ тіаркъом.
— Слъакъуи тіаркъо,
Сызтесыри тіаркъо! —
Мэкъакъэ хъантіаркъор.

сагъ, сагъындакъ, сам, са-
пIэ, саут, сатин, сарыкъ,
суфы, сыны, сэкъау, сэнтI-
раш, сэтх, сэхътан.....

Сагъэр бжъэмэ къахы.....

Сыр-сыр.....

Сэнашъхь, сырбы, саснэй, сыбыр-
щайуц, сэтэнай.....

Сет Йошъхищ, Стамбол кIожь
гъогу, Супыпс.....

сы-сыс

.....

.....

Стыры — чъыIэ

.....

.....

Сурэт сэшIы: мыр ситат,
Сыд зытетыр? Мэкъу Iат.

Сэлам лые хъурэп. Сабыир анахыйжъ.

СэкIо, сэкIо, сиуж мэкIоды. СыкIомэ, мэкIуватэ, сиуцумэ, мэ-
даIо.

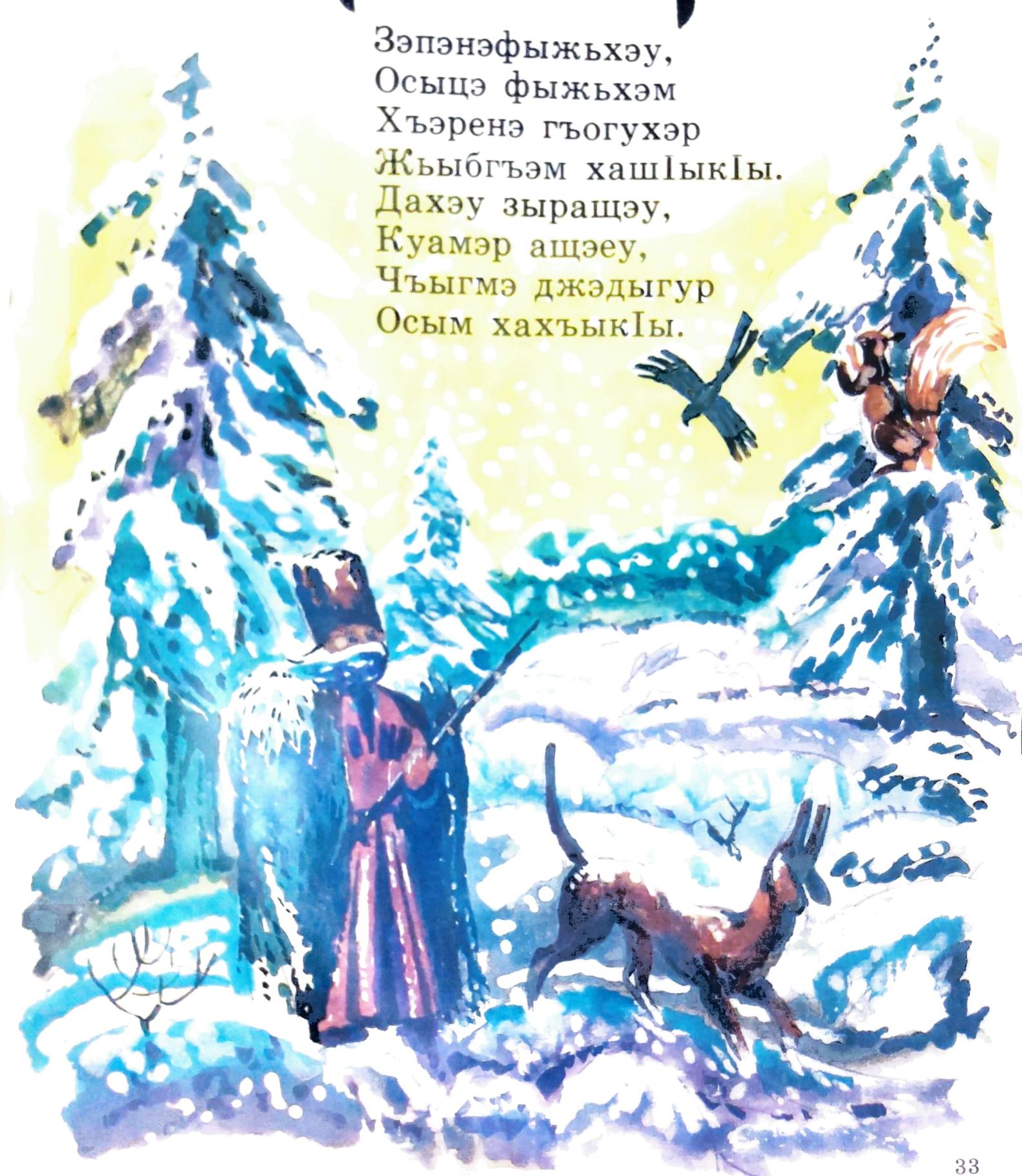
Гъэжъызэ щэ къаIо: СипкIэгъолэжъ кIэгупэф, кIэпэфыжъ,
кIэмэжъакIоу, псы курбэнэ ишъу, хыIушъо уцихъу.

СыкъызэржъудышъапырымыукIорэикIышъугъагъэр

КЪЕСЫ

Зэпэнэфыжъхэу,
Осыцэ фыжъхэм
Хъэрэнэ гъогухэр
Жыыбгъэм хашыкы.
Дахэу зыращэу,
Куамэр ашэеу,
Чыыгмэ джэдыгур
Осым хахъыкы.

табу, тамбыр, таукъ, тауташ, таучэл, тезэч, темлэч, тенджыз, тош-мыш, тум, тхъомзашхъо, тэмэтазэ, тэпшэс, тхъо, тэчэлый, тэлау.....

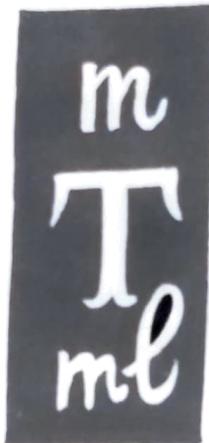

Танджыр Шэбатныкъо щыгъ.....

Тынужъ, тырам, тэчэхъу, темэнтач, тхъоблатхъу, тыгъагъоблашхъу.....
Тхъаркъожъ, тыгъэгъазэ, тэтэркон, тфэи, тутын.....

Тэуй, Тэхъутэмыхъуай, ТIуабгъу, Тхъагъапшъ.....

тхъутхъутхъу
тыкъ-сыкъ
тIакъ тIампI
тIытIытI
тыкъы-рыкъ
.....

ТхъамыкI — бай

.....
.....

Тэры тIышхор зищагу дэтыр,
Тэры зыер бжъакъоу тетыр.

Тхылъыр шIэнүүгъэм иIункIыбз. Темиркъээкъы жъогъо зэшиблымэ къыдакIухъэ. Тым ихабзэ къом ибзыпхъ.

Тыгъэрыгъу, псырыгъукI, IэхъомбипшI, нэ пшIыкIуз.

Гъэжьызэ, щэ къаIо: ТитIо тиI тIы тIурытIу, шъуитIо шъуиIа тIы тIурытIу?

УИОГУ

Сыдэу огур къэбзэ-лъабз,
Сыдэу непэ нэфынабз!
Сыдэу даха, зэпэшІэты,
Орэд гухьэу гур еІэты.

Мо огу лъагэу нэфынабзэм
Фэдэу, ори угу гъэкъабзэ.
Уянэ ыбзэ, уичІыгу кІасэ,
Укъалъфыгъэшъ, уямызэш.
Джар уиогу, уигъэтхасэ,
Джар уимаф, джар уичэш.

уагъэ, уаипчъ, уарз, уды,
умэ, урым, утыбэш, ужъ-
гъы, убых.....

УплIакIэ нахь сиIэжъэп.....

Удыпан,
Ужъы.....

Улап, Унэкоз, Урысый, Уакъо, Уарп.....

уай-уай
уатхъу
уа-уау
уи-уиу
уатI-уатI

УблапIэ — кIэух

.....
.....

Ужъым чэтжъыер ыубытыгъ.

Уиу! — сымыIуагъэмэ, ыхъы пэтыгъ.

Уеомэ, мэкъу, уемыомэ, къурэ. УиIоф гъэшIуи, IэшIу уащыхъун. УигущыIэ гъэкIэкIы, уигупшысэ гъэкIыхъэ. УзэупчIын умыгъотырэмэ, уипаIо гъэтIыси, еупчI.

Уды шIуцIэ пэдыд, одыжъые тхъамыкI, тхъамыкIэм зыхесэ, осэпс къехымэ, мэмэхы.

Гъэжъызэ, щэ къяIо: Уатхъум уакъыр къыубытыгъэшъ, зыр — ауу, зыр гъатх-сатх.

КЪЭРАПЫЗА, КЪЭПЫРАЗА?

Игъо хъугъашь –
Іахъ-сахъ.
Сфэхырыпышь –
Іыхъ-сыхъ.
Сәпзымы –
АІ-саI.
Ушымытэу, ал, къыкIа!

Аей-гуш.
Зэ нэзгъесау.
Къэлъэгъужымэ сыкIарыс.

Ада – гущэ,
Къэубытба.
Ыкъонс түүшири, нахъ пыту.

АІ-анаасын.
СІэпзыгъ.
Сапэм тло шызгозыгъ!..

Іахъэр-Іыхъти.
Аей-гушэр
Адэ-гущэм
ДеIэшъугъэн.
АІы-алри
Къулайцызыр
АІ-анаасыр
Сәпзымы.

фал, фэ, фаль, фын, фэ
жъу, фэмб, фэрэдж, фэс,
фэн, фэнгъу, фарч.....

Фарчыр хым псынкІэу щесы.....
Фышъхъэ, фыгу, фышын, фынтф....
Фарэ.....
Фэдэ, Фара, Фышт.....

фыу
фырт фарт
фы-фыф
фарч фытI

Фабэ — чъыІэ

Фая-фэмая, фыртынэр
къепщэ,
Фэмыегъагъот, мэзыр
зэрещэ.

ФытукІэр лъэкІапІэ. Фэмыйф кІасэр джэгъуапI. Фарэр къэ-
мълъфрэр шыбзишъ. Фэмыйфым зимыгъазээ мазэри къохъан.

Фабе хъумэ ехынжъагъ, чъыІэ хъумэ мэдыи.

Гъожыга, щэ къаІо: Фынтфрэ фыртынэрэ сэ зэфээгъадэмэ,
фыртынэрэ фынтфрэ о зэфэбгъэдэштба?

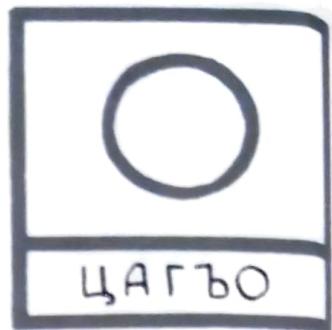

шы
кІэ
пщын
шыкІэпщынэм
ымакъэ сурэты сэшІы:
къушъхъэ кІэй шІункІым
чъыгы шхъуантІэу дэтым,
чъыгы шхъуантІэу дэтым
бзыу цІыкІоу пысым,
бзыу цІыкІоу пысым
орэд дахэу ыусэу
зи зимыгъусэм,—
зыми мыбыбэу,
кІэй ныбэм
щыІурэ
орэд
фэд

цаб, цокъэзэкІад, цоплІэ-
Іу, цушъхъэкІапс, цыпх,
цэй, цэфы, цІэтхъупкъ.....

ЦоплІэІукІэ пхъэ кухъэшхо къащэ.....

Цырбыжъ, цуукІ, цЫрау, цЫкъ..
Цунды, цЫжъу, цІау, цЫргъ,
цуцЫкІу.....
Цурмыткъуадж, Цэикъо, Цэмэз,
ЦыцІэ.....

цыпхъ цакъ
цыкъ цы-цыц
цигу цу-цуцу
цианчх цыс

Цынэ — гъугъэ

Цыер сферІумэ сэупльэкІу,
Цыфмэ ало: дахэу къекІу.

Цыгъоми кЫмафэм зыфегъэхъазыры. ЦыфышІу хъакІэ щы-
мыкІ. Цыгъор цЫкІуми, Іатэшхом ыцЫцЫрэп.

Цугъожъ папкІэу мэбыу, ыпэ гъоз къирехы. Цэуз зымышІэу
цабэ зыІут.

Гъэжьызэ, щэ **къало**: ЦышІу шІуцІэу зыфэпІуагъэр сэ сшІо-
цышІоу, сэ сшІошІуцІэп.

КЪОГЬУМ ЫБГЬУА, ІЭГЬО-ГЪУНА?

Зэ гъэмафэу, пщэс жьау шIагъом
СычIэс сшIошIызэ, сеплъымэ, благъор
БлэбыбыкIэу къэслъэгъугъ.
Хэт мош ыхырэр? Сэра, хъаумэ
Тигъунэгъоу кIэлэ хыер
Арымэ шIэ?

Къогъум ыбгъуа, къуачIэм ычIа,
Къохэ-кIахэм щыIэ къуапа —
АзыфагукIэ къышесфыжьи,
АгузэгукIэ къыресфэкIи,
КIахэм хотэу къыдэсфыйи,
Іэгъо-блэгъум пэгъунэгъоу,
Хъэнэ-гъунэм илъэдагъ.

Мэзы пашъхъэм щыт чыг шъхъапэр
СачIэгъ итэу сашъхъагъ чIэс.

Сэе къуапэр дэсыупкIи,
Благъэм чыжъэу сепкIэхыгъ.

Къушъхъэ Iушъом псыхъо цакIар
КъыречъекIэу къэслъэгъугъ.

Лъхъанчэм лъагэу сыдэкIуай,
Нэзы лъапсэм дэжь сышысу,
Сызэрщысэу сичыягъэу,
Жъэу щымыIэм сидэсисзу,
Сап-саужи, джабгъу-сэмэгүү
СимыIэжъэу къичIэкIыгъ.
Хэт аш фэдэ ыгу къекIыгъ

шхы, шынызэ, шынчат,
шыудэчъ, шыхэпщ, шыІэ-
къу, шэфыдэ, шъапсэ, шъо-
гый, шъогъаз, шъоІуац,
шІуалъ.....

Шъогъазэр кІэлэцІыкІумэ къяузы.

Шъынэхъбгъэжъ, шъотехъэ-текІ,
шъомпІэжъ.....

Шапсыгъ, Шъхъанчэрыехъабл, ШІоикъу, Шам, Шахэ, Шэ-
дыкъо, Шъузябг, ШэхэкІэй.....

Шхынцумп, шхъу, шэбый.....

шы-шыш
шъу-шъушъу
шъы-шъышъ
шъуайт
.....

Шъэфы — нафэ

.....
.....

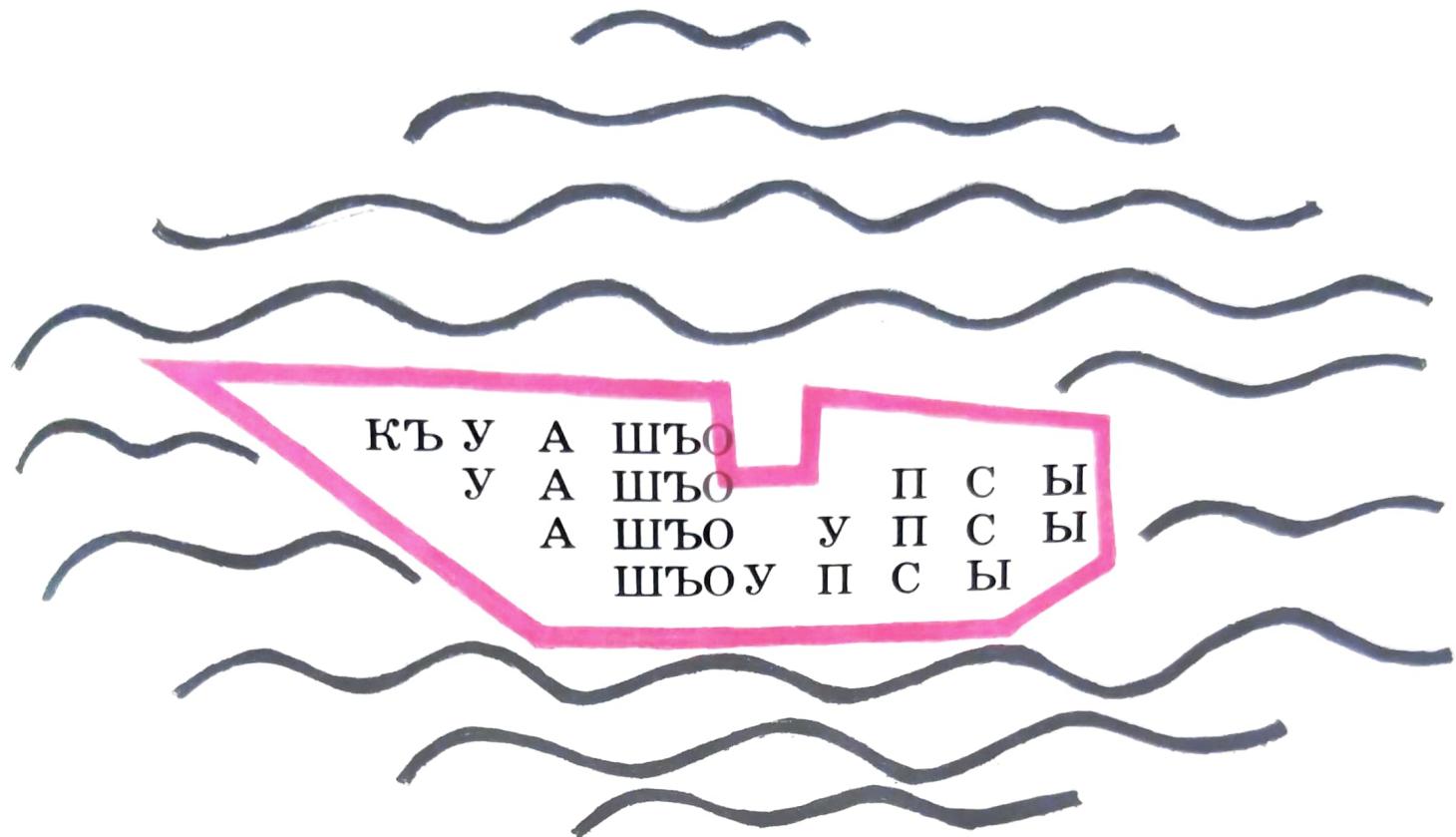
ШыкІэм джэгулэу шъофыр къечъыхъэ,
Шъхъафит шІыкІаеу жым ар зэрехъэ.

Шыр тесым егъэдахэ. ШІэнэгъэ лыерэ сэнэхъат лыерэ щыІэп.
ШІу зышІэрэр упчІэжьырэп. Шъыпкъэр дышъэ.

Шы мыгъакІу, шы гъэкІор, шы пхъэнтІэкІу, шы дэкІуай.
Шъхъантэм тесмэ, тхъаркъо, зикъудыймэ — къэплъан.

Гъэжьызэ, щэ къаIo: Шы шІуцІэшІум лы шІуцІэшІу тес.

Ары, арау, парылоу парыгъэмэ, парылоу парыныеба?

Мытларэ ракъымкіэ къубартыр елтыкъэ.

(Ори гущылэ джэгухэр къэугупшысих.)

щэтэпхъап, щхэпсы, щыблыкъ, щыщнычэ, щэджынypлы, щэпсы, щэнтал, щэхэпс.

Щэпсым щыу хашIыкIырэп.....

Щайуц, щамбыр, щэмам, щэмбар...

ЩэдэркIэжъ, щэджыбл, щылэчэт,
щэгый.....

Щэхъурадж, ЩыкъкIэй, Щынджый, Щэджыкъо.....

щыу

....

Щынапх — лIылан

.....

Щэбзащэр щэбзэпкъым щэтальэ,
Щэрэлъыгу, къэсыгъэп ипалъэ.

Щымыонэу акъыл, щымыкIэнэу былым. Щэм сыкъакIо ыIорэп. Щыгъу-пIастэм уемылъэпэкIау. ЩытхъукIаерэ убыкIаэрэ зэфэдэ.

Щылъымэ — курбыжъ, ежъэмэ — блэгъожъ. Щыгъынибгъумзы щыгъын итеубгъон.

Гъэжьызэ, щэ къяIо: Щэгыим егыи, щэлъахъэр лъхъэнчащэу щагъдым тырелъхъэ.

— Щэ, — аIуагъ,
 Щэ бэдзэрым.
 Щэ лъэпIаIоу, — къысаIуагъэшъ,
 Щэ сщи, щэмкIи дэгъоу сщагъэ.

* * *

Чэм быу макъэр — плъыжы.

Чэтжъые макъехэр шыпалэх.

Шъхъахынэ плъэгъу пшIоигъомэ,
 Бжыхъэ хатэм хэс къэбым еплъ.

Джыджьюх — бгэмэ зышIоигъо
 ГущыIэ бзаку.

Псыпсы — псыфалIэ лIэрэ гущыI.

ПIуаблэ — пхъэкIычым ымэкъэ жъинч
 Чъэрэу щэчачэ.

Шъоущыгъу — зэшIэгъуае хъугъэ гущыI.

Тэтэжъ зэхэмыхэу мэшхы —
 Бжыхъэ оцх шъабэ къещхы.

Одыджын макъэр сурэтэу
 Тыжын бгырыпхым тетхагъ.

Чабэ, чын, чырашхъу, чыфыт чычыбжъ, чэштеу, чъыр, чынты.....

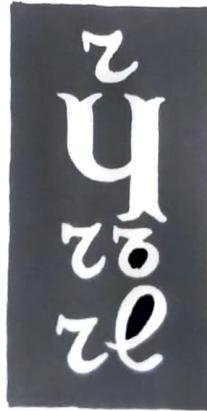
Чычыбжъэ чылур дахэ.....

Чэрэз, чэтгъалІэ, чынд, чэтыукІ.....

Чыкъу, чэтыушыумыш, чырачыу, чыбжъ.....

Чъыгудж, Чыбый, Чыгупс.....

чау-чау
чау-сау
чы-чыч
чып-чып
.....

Чыжъэ — благъэ

.....

.....

Чэшым чыхъажъур чыгъуанэм къекы,
Чъэм хэтэу шакІозэ, ащ зегъэшхэкы.

Чъиемрэ гугъэмрэ атэкІэнүүжъ. Чыри, бгъэкІымэ, пчэгъу мэхъу. Чыг закъор жым щэшынэ. Чъием тхъу тырехы.

Чыг шъхапэм къырабзы, орзэ набзэр ешыпы. Чэц остыгъ, губгъо гъэдах.

Гъэжыизэ, щэ **къаю**: Цуча, чыцуа, чау-сау?

4

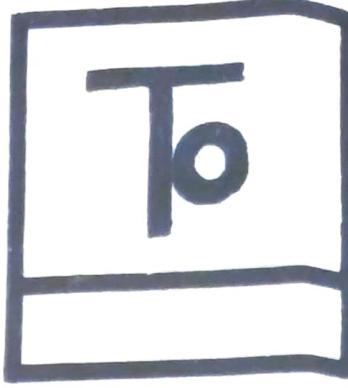
с	дж	е
а	э	шъу
къа	м	э
	а	Iy
хъа	къ	э
	э	сы
	Iy	

сакъ джэ
ешъуу къамэ
мэу макъэ
хъакъ къэсы
къэу

The diagram illustrates a pattern of blue dots. A central diamond shape is formed by four dots connected by lines. To the right, a horizontal sequence of dots extends from left to right. Below the central diamond, a vertical sequence of dots extends downwards, with ellipses indicating that the pattern continues.

ы-ы, ы, ыхъы, ый, ыкIи.....

ЫПорэм дэхъащхыжырэр делэ.
Ынэ ис, ыпсэ пыт.
ЫцIэ епIомэ, псым ешъожырэп.
Ыбзэгу IэшIу, ыгу шIои.

ЫIэ ренэу ыжэ фехьы,
Ыжэ фихырэр ыгу рехьы.

Ытыкъын лъынэ, ынапшIэ бэгу,
гурымызэ мачъэ, зэрыхъэрэм щэ-
кIэцIы, зыщыкIэцIырэм щэгъуа-
лъхъэ, зыщыгъуалъхъэрэм къы-
щырецы, ищыри кIэпэ-кIашъу,
ышъуи техъэ-текI.

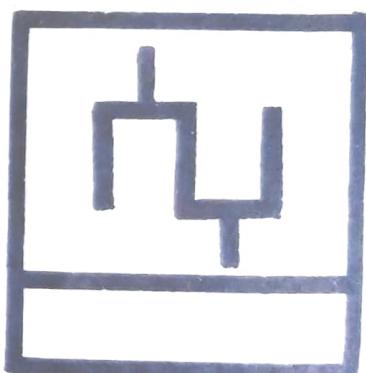
Ягъо, яз, якIэ, ялый, ямшIыкI.....

**Ягъор мыем къыпыкIагъ, ау
Ягъор мыем ищыкIагъа?**

ЯмэфитIу зэшэп. Янэ ихабзэ ыпхъу ибзыпхъ.

Ятэ хъадрыхы маш, ыкъо шэйтаныуз.

Гъэжызэ, щэ къаIо: Ябгъор ябгэ, ябгэр ябгъо.

5

Тэрэзы сыптымэ, сыхъэкIэкъуакI,
Зэ ухэукъомэ, тамэ къызгуакI.
ТIо ухэукъомэ, сид къыосшIагъ? —
Сызышхыжыщтым сыIэкIэбдзагъ!

(Бэджы, баджэ, бадзэ)

а л а ш	къ а з	а н а кI
л а б э	а д э	н ы б э
а б а с	з э ф	а б ы н
ш э с ы		кI э н ы

ЩыкIэрэ хьарыфхэр игъэуцожых:

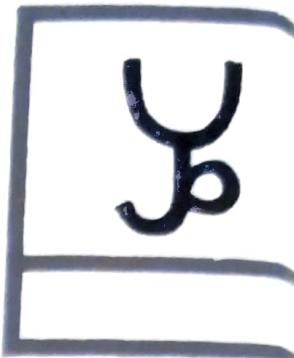
а	т	а	къ
т			о
а			л
къ	о	л	ы

Зы хьарыф хэудзымэ, гүчүIэм нэмыкI мэхъянэ иIэ хъущт:

гъаблэ	Ори	къэутупшийс:
напIэ
сэхъы
сэсты
лъапIэ
мастэ
шъао

Іадж-пындж, ІакІу, Іан-
цогъу, Іуе, ІумацІ, ІутІэтІ,
ІэрыйІу.....

Іэпэшысэ дахэ къысатыгъ.....

Іэжъы-гъужъ.....
Іалуц, Іушъхъэ, Іекъой, ІашІэ-
гъудж.....

Іабагъо, Іаткъуадж, Іошъхъэмаф.....

Іыхъ-сыхъ
Іым-сым
Іахъ

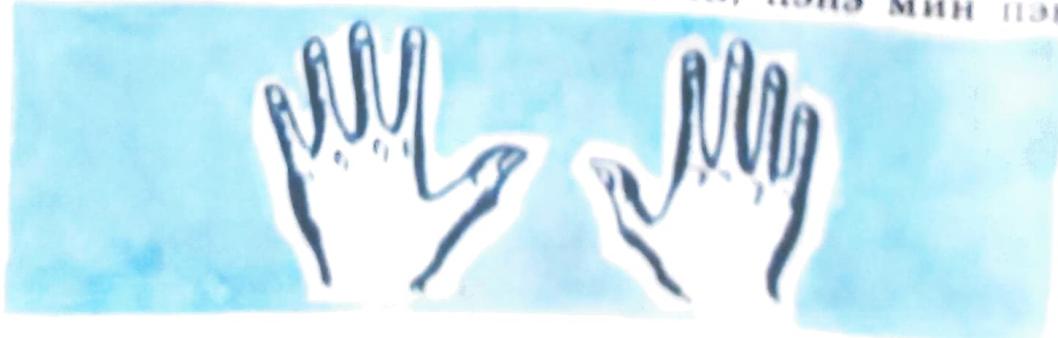
Іае — дахэ

ІитІу сэ сиІ. Тіум аптыр
ІэхъомбипшІ. Джаш пай пытэх.

Іазэм мэзахэ иІэп. Іэхъогъум хэкІырэр тыгъужъым ешхы.
ІофышІу зафэрэ гъогу лъэпэ мафэрэ уафытемыкі.

Іэмэ-псымэ зимиІэу унэу иІэр кІашІагъ. Іаеу бзыгъэ, пытэу
дыгъэ.

Гъэжьызэ, щэ къяло: Іанэ, Іанэ, Іэний, пэнэ мин пэнашъхъ

шъао — шао	хъасэ —	къухъэ —
шъагъэ — шагъэ	къуашъо —	хъамэ —
куахъо — къуахъо	нашэ —
кужъы — къужъы	напэ —

Кюрэр мэукюрэймэ,
Чъэрэр учъэрэищтба?

ЛъышIэжъэп — лIышIэжь,
ЛIыр зэрашIэжъырэр илIыгъ.
Лъуасэп — лIуас.
ЛIосэ шъыпкъэр — цIыфыгъ.

СэмэгумкIи джамбъумкIи
къебгъажъэу укъеджэмэ:

къэзэкъ
къэбэкъ
КIыкI
тат
нан

ХЭТА КҮЭЗЫПОЩТЫР?

Сыбла,
Сыппца,
Сыпцэжъя?
Хьяумэ блэпца,
Хьяумэ пцэжъа,
Хьяумэ тЦуми яжъэжъя?

Сыпцэжъыеу блашъхъэ сшIота,
Хьяумэ сыблэу, пцэжъякIэр
ЗгъекIэрахъоу, псым сыхэса?

Куандэм хэсэу скIэлъэныкъо,
Адрэ ныкъор псычIэм щесэу,
Егъэзагъэу сыщыIэшта,
Джыри бэрэ ар сщэIэшта —
Хэт тэрэзэу сцIэ кьыIощта?

(Блэпцэжъий)

Бзыу цIыкIур кьысэцIацIэ.
Сыд аш ыцIэр?
(КзэбыцIацI)

Мы гущыIэхэм
афэгъэхъыгъэу
ори зэхалъхъэ:
хьапцэжъий,
хыпцэхъалабгъу.

къамзэкъбзыу, чэтвшъэкъуй
Харьиф зырыз ахэгъэуцожь

Пчэ...лъэшъу
П...экъолэн
Щылэхъа...лыу

ОГУІАПАП

Жъоғъо сапэу,
Огуіапапэр
Мэткіу тқіопсәу,—
Осәпсыңэр.

Уцы шхъуантіэм
Зыщеушъэфы,
Нәф къызышъкіэ,
Зәпәнәфы.

ЛЪЫТАКІ

— Зы.
— Пчэныр зы бжъакъу.
— Аш фэдэ мэхъуа?
— Мэхъу,
БжъатIэзэ, зы бжъэр тезыгъ.
— ТIу.
— Пчэныр бжъэкъуитIу.
— Аш фэди мэхъуа?
— Мэхъу,

Лъыхъозэ къыгъотыжьыгъ.

— Щы.
— Пчэныр бжъэкъуиш.
— Аш фэдэ хъурэп.

Мэхъу,

Азфагу зы къыдэкIагъ.

— ПлIы.
— Пчэныр бжъэкъуиплI.
— Аш фэдэ хъунэуи?
— Мэхъу,

Ау сшIэрэп ар зэрэхъугъэр.

— Тфы.

— Пчэныр бжъэкъуиф.

— Аш фэдэ хъурэп.

— Мэхъу,

Ау сэри нибжьи слъэг.

Эп.

ШЪЫУРЭ АШЬЫУРЭ

Ашъыур Шъымум къыкIахьи:
ПIуанкI-Юу eo,
КIянкIх! — къеожы.
Къуарт-Юу чIедзы,
ПартI! — къедзыжы.
Шъыур Ашъымум дэушъы.
Шъыур ыпэ иштыгъэу,
Ашъыур Шъымум лъэушъти;

— А, Шъыу,— макъэ ыштыгъ
Ашъымум,— ар хъунэп шъыу!
Сэ, Ашъышхом, сыдэущтэу,
Шъыу цыкIур, о сапэ уиштыгъ?

Шъыурэ Ашъыурэ
УшъэшхокIэ зэрэуштыгъэх,
ВыкIэмIэжхэу зэрэгъэпштыгъэх.

— Ашъыу,— aIo,— хъунэп шъыу!..
Зэпацыхынхэу фаех,
Шъхье,

• Ашъыурэ «шъыурэ» нэмикI
Къэмийошьоу хэт зэхихын?

Тари джащ къыщтыухын

МЭКЬЭПЧЬ

- А. Адыгабзэр —
- Б. БзэшIу.
- Г. ГъэшIум къэхъуи, багъо!
- Д. Дгъэбагъомэ тыунагъон —
- Е. Егугъу!
- Ж. Жэбзэ дах.
- З. ЗэIепахэу,
- И. Ини цыкIуи
- К. КIуачIэ рашIэу,
- Л. ЛыгъэшIапIэу ылажьыгъэр —
- М. Мамыр!
- Н. Ным фэбгъадэу
- О. ОгъэлъапIэ,
- П. Псэм ильяпIэшъ —
- Р. РыгущыI!
- С. СигущыIэ —
- Т. Тарихъ кIыхъ.
- У. Урехъыжъэ,
- Ф. Фэрэ псынкIэу.
- Х. Хым уикIыштми —
- Ц. ЦыхъэшIэгъу,
- Ч. Чым ышъхъагъкIи —
- Ш. Шэфылъагъу,
- Щ. Щэлъэхъэнчъ!
- Ы. Ыт! — Iори, шыр гъэлъэхъу,
- Э. Э-м къылъыхъуи, зэгъэгъот!
- Ю. Юныс Юрэ къыгъотыгъэу,
- Я. Яхье гъусэ зыфашигъэу,
- І. ДэпIэ-ІапIэу «Тхыбзэр» къахьы.

← ОСЫЦ →

Ошъогум щэбыбы, щесы
Осыцэр, шъабэу мэсысы.

Къат шIункIмэ апхырэсикIы,
Жыы Iэлхэр къызэрэнекIых.

«Гъусэ къытфэхъу!» — пщэс шIункIмэ
КъыраIo аш, жыы псынкIэмэ.

Тысакъэу удгъэссыын,
Дунай хышхомэ уанэдгъэссын!»

Ау фаеп хышхом ос шIэтыр —
Хъыбыеу гъогу къиным тетыр.

Къэбыбы занкIэу чIыгу фыжым,
Къэблагъэ зэпэнэфыжъэу.

Мары пшъыгъэу ар къэсы,
Шъабэу-шъабэу къэтIысы.

Зеушху губгъом щизыбзэу,
Губгъошхо мэхъу фыжыбзэу.

Жыы пшъыгъэми зыщагъэпсэфы
Пщэс гъогухэри зэлъегъэнэфых.

Тыгъэ нэгоу,
Мэзэ напцэу,
Жъогъо Йапшъэу —
Пшъашъэрэ;
ЫНэ башІэу,
ИшІэ зафэу,
О бэрэІумафэу —
Шъаорэ:
Цыфыр агъашІоу,
Чыгум ешІушІэхэу,
Орэдэу къайлорэр
Мамыр гъэшІуабзэу,
Агурэ абзэрэ къеблэгъэ мыфэу —
Адыгэ пшъашъэрэ
Адыгэ шъаорэ
Дунаем непэ къытехъох!

УкІомэ, укІозэ,
Шъофи нэфынэр
КъакІоу уІукІэмэ,
КъакІоу;
Учъэмэ, учъэзэ,
Огоу шхъонтІабзэр
Быбэу къыпІукІэмэ,
Быбэу;
ПшІошъ гъэхъу, сицІыкІу:
Ины узыхъукІэ,
ЛэжъакІоу губгъом уитышт.
Тами бгъотынышъ,
Огу хъоопщаум
Шъхъафитэу зыщыпІэтышт.

ДЭТХЭР

I. Хъарыфынч.

А Адыг, абхъаз	2
Б Бжъэмый, беджанды	4
Г Гъозэмыйжъу, гъон	6
Д Джанцэрэхъ, джаргъэн	8
Е Ебъэзгъ, егъу	10
Ж Жалэ, жантэ	12
З Зана, зиусхъан	14
И Иблыс, идагъ	16
К Къодж, къоку	18
Л Лыс, лакъырд	20
М Мыхъаджыр, майг	22
Н Налмэс, на тъут, на тхъя	24
О Огъурлы, огъзи	26
П Пабжъ, пакло	28
Р Раза, разъят	30
С Сагъа, сагъындакъ	32
Т Табу, тамбыр	34
У Уагъа, уаипчъ	36
Ф Фал, фэ	38
Х Хашэ, хыжым	40
Ц Цаб, цокъаззэлд	42
Ш Шхы, шынызз	44
Щ Щэтэхъап, щхэпсы	46
Ч Чабо, чын	48
Ы Ы-ы, ы	50
Я Ягъо, яз	—
І Іадж-пындж, Іаклу	52

II. Үсэхэр.

Адыгабзэр	3
Адыг	5
Абадз	7
Абхъаз	9
Къэрттай	11

Салтак	9
Салтак	13
Салтак	15
Салтак	17
Салтак	19
Макъаптың Ышы	—
Халтакыншыл	21
Балыр макъаптың	—
Шыратса. Таттава?	—
Шахымд	—
Ханылтарык	—
Киеки	—
Ушогу	—
Кыраптыз, къапырада?	—
ШыкТашын	—
Кынъын мебъя. Тарыл тұна?	—
Макъаптъ	—
Осып	—
Тығын нағоу	—
Уйтома, уқозо	—
	61

III. Гүшілә джэгүхәр:

1. «Хылтат» Хылтатынъеджи...»	41
2. «Күшашиб»	—
3. «— Ша, ауатъ»	—
4. «Сакъ, джэ...»	—
5. «Торазы сыйтхымд,	—
сыхыләкшыуак!...»	51
6. «Шыде — шао. »	—
	53

Алғы къызылощтыр?	—
	54
Алғап	—
	55
Алғастак!	—
	56
Алғасыр Альмырд	—
	57

